

Predavanja profesora Freda A. Lazina

UDK 35.072.1(042)

U organizaciji Instituta za javnu upravu i Studijskog centra za javnu upravu i javne financije Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu profesor emeritus Fred A. Lazin sa Sveučilišta Ben Gurion u Izraelu (BGU) održao je dva javna predavanja tijekom svojeg trodnevnog boravka u Zagrebu. Prvo predavanje *Israel's Changing Collective Identity* održano je dana 9. travnja 2013. u vijećnici Pravnog fakulteta u Zagrebu, a drugo *Local Government in Israel* u sklopu predavanja iz predmeta upravne znanosti, kojem su prisustvovali studenti pravnog i upravnog studija Pravnog fakulteta u Zagrebu. Oba predavanja moderirao je doc. dr. sc. Vedran Đulabić s Katedre za pravnu znanost Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Profesor Lazin započeo je svoje prvo predavanje objašnjavajući promjene društvenog identiteta u Izraelu, načina na koji Izraelci percipiraju sami sebe te što zapravo znači biti Izraelac. Lajtmotiv predavanja bio je D. Ben Gurion, laburistički vođa, prvi premijer Izraela i izraelski ministar obrane koji je život posvetio stvaranju izraelske države. Ben Gurion je težio podvrgnuti imigrante pravilima Mapajja te ih kulturalno uobličiti u okvire Sabre, umjesto uspostave *melting pota*. Mapai je bila cionistička radnička stranka koju je 1930. godine utemeljio Gurion. Bila je to moderna, zapadnjačka, židovska i egalitarna stranka, s ideološkom podlogom u Bibliji, ne Talmudu. Tijekom 40-ih i 50-ih godina 20. stoljeća sustav javnog školstva zamijenio je tzv. »stranačke struje«; fokus se prebacio na mlađe generacije, dok se na starije gledalo kao na »generaciju pustinjaka«. Unutar Sabra kulture postojalo je nekoliko iznimaka: ortodokсни Židovi (*Charidim*) koji se pridržavaju tumačenja Talmuda, izraelski Arapi s vlastitim školama, ali pod državnom kontrolom te Nacionalna vjerska stranka (religiozni cionisti), također sa zasebnim školskim sustavom (*Yigal Amir*). Arapski Židovi (Sefardi) i europski Židovi (Aškenazi) masovno su migrirali u Izrael nakon II. svjetskog rata i bili prisiljeni na odricanje od vlastitog identiteta. Kao posljedica tih događaja nastupile su političke i kulturne promjene. Rat

iz 1967. (arapski Židovi nazivaju ga »naš rat«, a ortodoksni Židovi »Bog je pokazao svoje lice«) rezultirao je novim poimanjem izraelskog identiteta, a kulturna hegemonija Sabra počinje slabiti. Na vlast 1977. dolazi Likud, glavna desničarska stranka u Izraelu, na čijem je čelu M. W. Begin. Pod njihovim utjecajem započinje transformacija u tradicionalniji, etnocentrični izraelski identitet. Ortodoksni Židovi žele postati dio Izraela i zahtijevaju židovsku državu utemeljenu na vjerskim zakonima (*Halakha*). Oni u politiku ulaze 1980. i tijekom godina zamjenjuju cioniste. Izraelski Arapi žele biti dio Izraela, ali su u dilemi zbog trajnog sukoba Izraela i Palestine. Godine 1999. premijer Bashara počeo je zagovarati Izrael za sve njegove građane. Zanimljiva je pojava značajne manjine Židova s područja bivšeg Sovjetskog Saveza koji se odupiru asimilaciji i teže izravnoj apsorpciji – ostaje dilema što bi oni željeli postati. Većina se stanovništva ipak prilagodila postavši Izraelcima, a Begin je otvorio izraelski politički, vojni, društveni i ekonomski sustav prema vanjskim utjecajima, dovevši do značajne kulturološke amerikanizacije Izraela.

Pitanja publike uglavnom su se ticala profesorova viđenja izraelskog društva i budućnosti. Velika većina izraelskih Židova želi Izrael kao židovsku državu, ali nisu sigurni što to znači. S jedne strane, zagovornici multikulturalnosti podržavaju postojanje nacionalne i etničke različitosti (Rusi) i prihvaćaju Izrael kao dio »globalnog sela«, ali se protive zahtjevima izraelskih Arapa za stvaranjem Izraela kao »države za sve njezine građane« i pružaju otpor ultraortodoksnim zahtjevima. S druge strane, postoje težnje koje favoriziraju manje multikulturaliteta, više židovstva i tradicionalizma, hebrejski jezik, kulturu i glazbu, dakle više nacionalizma, a manje promisa.

U svome drugom predavanju profesor Lazin dotakao se sustava lokalne samouprave u Izraelu. Unitarna Republika Izrael izrazito je centralizirana zemlja s vrlo ograničenom lokalnom autonomijom. Sukladno doktrini *ultra vires*, sve ovlasti kojima raspolažu lokalne jedinice enumerira, dodjeljuje i oduzima izraelski parlament. Teritorijalna samouprava sastoji se od lokalnih vijeća (265), gradova (75) i regionalnih vijeća (53) koja obuhvaćaju više naselja u ruralnim područjima (*kibuc* ili *mošav*). Lokalnu samoupravu nadzire Ministarstvo unutarnjih poslova (ministar zajedno s čelnicima šest okruga – prvostupanjskih jedinica državne uprave). Opseg nadzora je vrlo širok, sastoji se u prethodnom odobravanju proračuna i drugih općih akata lokalnih jedinica (npr. odluke o zabrani pušenja u restoranima), stope lokalnih poreza, visine zaduživanja, radnih mjesta u lokalnoj upravi iznad određene kvote. U slučaju financijskih poteškoća u nekoj lokalnoj jedinici Ministarstvo može razriješiti načelnika, raspustiti vijeće

ili odgoditi raspisivanje lokalnih izbora. Lokalne jedinice nemaju ovlasti odlučivati o socijalnoj i obrazovnoj politici, već u tom pogledu djeluju kao provedbeni mehanizam resornih ministarstava. Određena protuteža tome je narav interakcije oko interesa lokalnih jedinica i ministarstava koja ima više karakteristika pregovaračkih odnosa nego hijerarhijskog odlučivanja. Snaga i utjecaj lokalnih jedinica uglavnom ovise o položaju jedinice unutar zemlje, njezinom etničkom sastavu, stranačkim i osobnim vezama lokalnih čelnika s vladajućom političkom skupinom. Lokalne jedinice financiraju se naplatom lokalnog poreza na imovinu, iz udjela u zajedničkom porezu na dohodak i poreza na dodanu vrijednost. Lokalne jedinice pružaju usluge obrazovanja, zdravstva i socijalne skrbi za koje je odgovorna središnja vlast. Međutim, financijske potpore resornih ministarstva često nisu dovoljne da se te usluge pruže svim potencijalnim korisnicima, pa je odluka koja će se usluga, kome i u kojoj mjeri pružiti prepuštena diskreciji lokalnih jedinica. Primjer je odluka o stjecanju prava na besplatnu stomatološku zdravstvenu zaštitu za petogodišnju djecu iz pograničnog grada Sderot (Izrael) čiji su roditelji slabijeg imovnog stanja, a pruža se u Gazi (Palestina) gdje su usluge stomatologa mnogo jeftinije. Pružanje specifičnih programa također je prepušteno diskreciji lokalnih jedinica, a velik je problem i nedostatak upravnih profesionalaca (npr. socijalnih radnika, učitelja engleskog) i njihove neravnomjerne zastupljenosti, posebice u perifernim lokalnim jedinicama, što sprječava pružanje određenih usluga i/ili utječe na njihovu slabiju kvalitetu.

Daria Dubajić*, Matija Kikelj** i Jasmina Robinić***

---

* Daria Dubajić, asistentica na Katedri za upravnu znanost Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (assistant at the Chair of Administrative Science, Faculty of Law, University of Zagreb, e-mail: daria.dubajic@pravo.hr).

** Matija Kikelj, student četvrte godine pravnog studija na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (fourth year student of law at the Faculty of Law, University of Zagreb, e-mail: matija.kikelj@gmail.com)

*** Jasmina Robinić, studentica četvrte godine pravnog studija na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (fourth year student of law at the Faculty of Law, University of Zagreb, e-mail: jrobinic@gmail.com)